

[Transcript] Forklart / Typisk norsk å være krigsprofitør?

Om vi skal tillattes å være litt kjølhøgtidlige, så er Norge et flott land.

Vi er lykkelig, rike, skåra høkt på demokrati, tillit, ytteringsfrihet og alt mulig.

Og dette er god kjølbilde. Det har man hodt på i god stund nå.

Og alle med som bor her, vet jo at Norge er der beste lande å bue i.

Men vet alle andre da?

For til verden rundt oss egen til tenke om Norge, det betyr faktisk en god del for oss.

Og internasjonalt så har det god rykte vårt fått en del rite i lakken de siste årene.

Du hører på forklart Aftenpossens daglige nyhetsporkast, og mitt navn er Anders Weberk.

Tidlig på 90-tallet så satte palestinsk og israelsk ledere i superhemlige samtaler her i Oslo.

Og til slutt så ble det enige om det de mente var et slags veikart til en varifred i midtøsten.

Og i likhet med veldig mange andre på 90-tallet så var det veldig optimistiske.

Og det de kom frem til med masse hjelp og oppmuntring fra norske diplomater, det var kjent som Osloavtalen.

Og det er nå 30 år siden.

Kristoffer Rønneberg, utenriksjonalist i Aftenbossen, han har jo kanskje hørt her i forklart før.

Og en av de ting han er opptatt av er nettopp Norges omdømme i resten av verden.

Og på 90-tallet, da Osloavtalen kom, så skulle altså Lille Norge løye en av verdens mest betente konflikte.

Og faktisk kunne det se ut som effekter til.

For på pleien for denne kvite hus, der stod President Bill Clinton å takke Norge for innsatsen.

Bill Clinton, han skal ha sagt noe da som norske representanter i utlandet, skulle hente gang etter gang i flere ti år etterpå.

Nemlig at Norge slår eller boxer over sin egen vektklasse.

Altså med andre ord, Norge er en liten nasjon, men vi har stor betydning i verden.

Og det passede så utrolig godt i tidsånden for Norge akkurat da, altså på midten av 90-tallet.

Altså, hva jeg tenkte på det, dette var en periode der statsminister Grohalem Rødkland sa at det var typisk norsk å være god.

Norge gjennomførte tidens vinter-olympiske leker på Lille Hammer.

Og EU-debatten fikk Norge til å tenke på hva det faktisk betydde å være norsk.

Hele landet, også fra Linde Snest i Norge, var rammet av en slags nasjonaldromantisk bølge, som vi ikke hadde sett maken til siden nasjonaldromantikken.

I det hele tatt var det typisk norsk å være god på denne tiden.

I alle fall så følte det sånn, som en tidligere statsminister og noe helt ferske bystyre-representant i Oslo sa det.

Fotbaljentene, håndbaljentene, skiguta og Oslo-filarmonikerne, de hevde seg verdenstoppen.

Trenger vi kanskje et nytt slagord. De er typisk norsk å være god.

Og på samme tid så var også en av de mest populære låtene i landet Fotbalsangen Alt for Norge.

Så med, visste godt hvem jeg tenkte om oss selv.

Men hva tenkte egentlig resten av verden?

Dette spørsmålet drev å dyrre rundt særlig hos utenriksdepartementet på denne tiden.

Så deg sendte en mann ut i verden før å finne svaret.

I mitt forrige liv så jobbet jeg som lokalt ansatt ved den norske ambassaden i Washington.

På en dag så husker jeg at jeg dykket opp en ganske høflig engelsmann med pen og sang og enda penre tøy.

[Transcript] Forklart / Typisk norsk å være krigsprofitør?

Han heter Mark Leonard og han har kjent først og fremst som en reklam med gure. Mark kan være kommet til ambassaden for å høre hvordan vi jobbet for å fremme Norge's image i utlandet.

Og så var han derfor å finne ut hvordan amerikanerne så på Norge.

Så Washington var bare et av mange stopp på veien for Mark Leonard.

Han reiste overalt for å finne ut hva som var Norge's omdømme der ute i verden.

Og et av denne her lange reisen hva fant han ut i slutt?

Det han oppdaget, det var at folk der ute i verden egentlig ikke mente så mye om Norge i det hele tatt.

Det var det sånn nor what eller nor who.

I denne jakten på inflytelse blir også kultur og kjendelse viktig.

Nåken er jo Norge kjent for black metal.

For andre er det kanskje kneusgård eller jonesbø som er ting.

I fjor var jeg på en reportasjejobb i Jakarta, hovedstaden i Indonesia.

Og mens jeg stod der og intervjuet noen, så kom det noen småbarden løpende bort.

Så var det en gutt som tok mot et tilsted og spurt meg hvor jeg kom fra.

Det er Norge, og med en gang så ropte han, holda han!

Akkurat det er nok mange andre som også tenker når de hører Norge.

Så det er ingen tyg om at Norge fortsatt slår over vår egen vektklasse internasjonalt.

For det meste er jo dette positivt, men når det siste er det noe som har endret seg.

Og de siste par årene så har det kommet flere store ting,

hendelser som har rocket ved Norge's image der ute i verden.

Og en av de tingene er en film fra Bollywood.

Er du en sparegris? Hør her!

Med priseakt kan du sammenligne og spare penger uansett hvor du er.

Priseakt.no gi deg tilgang til over 1300 butikker og flere millioner produkter.

Det er enkelt, raskt og smart om du er på ledninget der.

Ode-telefoner, stekepanner eller turskåp.

Priseakt.no sammenligner og spare penger overalt.

Norge

For ett halvt år siden, altså i mars, så hadde det en helt spesiell filmpremiere i India.

Og det var spesiell fordi den tok for seg det norske barneverne.

Og det på en ganske så negativ måte.

I filmen så opplever et indisk par i stavanger at barneverne kommer å ta fra dem den fem måtegående dotterne deres.

Og denne filmen, den skal ha vært basert på noe som skjedde i Norge i 2011.

Og da den hadde premiere nå i mars, så fikk den ganske mye oppmerksomhet, spesielt i India selvfølgelig.

Og det var ikke en god sak for Norge som omtveve en massevis av isartikler og folk som var sinte.

Og det er heller ikke det eneste landet der det norske barneverne har et litt russe til rykte.

Det har også vært protester i flere Østerupeiske land, der foreldre opplever at de har blitt brutalt behandlet i det norske systemet.

Men barneverne og bolud er ikke å leine om å gi Norge eiripe i lakken.

Også er gammel kystnæring sørga for mykje kritikk, nemlig kvalifangst.

[Transcript] Forklart / Typisk norsk å være krigsprofitør?

I dag er det bare Japan, Island og Norge som driver med kvalifangst, og den praksisen er omstritt. Dette har vi også laget en episode om tidligere her i Forklart. Men når vi først er der ute i havgapet, så finner vi også en annen kilde til kontrovers. Kanskje noe der Norge er aller mest kjent for. Også om der noe Norge ønsker å være kjent for, så er det som et rent og vakkert land. Det blir liksom ikke norskere enn et bildet av fjorer og fjell og isbred og lyng. Men samtidig så er Norge en betydelig producent av olje og gas. Rundt 2% av alt det fossile brenstoffet som pompes ut i veiden kommer fra Norge. Og da blir det jo en utfordring for klimamenister Espen Barteiden. Han skal leise rundt i veiden for å snakke om hvordan vi alle sammen skal nå klimamålene. Og de siste årene er det flere som har påpekt at det er en motsetning her, mellom hva Norge gjør som olje og gas leveran dør, og at Norge skal være en miljønasjon. Og siden enn de hadde en sak for ikke så langsiden da Norge ble omtalt som en klima hykler, så olje og gasen skape i trøbbel for det norske omdømme. Og det er faktisk flere grunner til det, ikke bare dette med klima. Nei, før gasen var, den ble ekstra betent etter at Rusland invaderte Ukraina. Før Rusland, det hadde lenge våre Europas hovedkilde til gas, men da er det slutt på. Nå er Norge solverer mest gas ned til Kontinentet. Da Rusland rikket inn i Ukraina i fjord og startet fullskala-invasjonen av anablerne, da sjøte priserne på gas i være spesielt i Europa. For Norge, som leverer rundt en fjære del av gasen som brukes i Europa, så var dette noe som skapte helt enorme inntekter. Så i 2022 tjente Norge 1.500 milliarder kroner på å selle olje og gas. Det er tre ganger så mye som året før, og det kommer altså som en direkte konsekvens av potenskrig i Ukraina. Dette her, denne enorme fortensen av gasintekter, det fikk mange der ute til å reise bøst, mens det hyttet mot Neven oppe nord mot Norge. Den polske statsministeren, for eksempel, hadde ment at Norge ble deloverskudde med de europeiske landene. Og magasinet de økonomist som mange med makto- og inflytelse leser, de omtatt av Norge som en krigsproffittør, og den merker lappen. Den er det jo ingen som ønsker å ha hengene på seg. Ja, for det er jo en ganske alvorlig anklage. Hva er Norge gjort med den anklagen? Statsminister Jonska Støre har først vært veldig opptatt av at Norge skal bidra i kampen for å forsvare Ukraina. Norge er faktisk nå det landet som bidrar med mest penger til Ukraina, målt etter brutto- og nasjonal produkt, altså størrelsen på vår nasjonale økonomi. Og en annen ting som ble lagt merket til der nede på Kontinentet, det var at regjeringen innførte en tungten lønnsnemd da ansatte i oljogassenæringen, gikk det streik i fjor. De avsluttet streiken med én gang da den begynte. Og hvis denne streiken hadde fortsatt, så kunne det ha påvirket gasproduksjonen, og dermed skapt usikkerhet i Europa.

[Transcript] Forklart / Typisk norsk å være krigsprofitør?

Og såne ting som det, det har nok bidrat i positiv retning, og gjort at intrikken om Norge som en krigsprofitør ikke har festet seg i like stor grad, som det kanskje ellers ville gjort.

Så det er mye motgang med andre år,

men er det virkelig sånn ikke verden synes om lille Norge?

Altså i en dette uttrykke med at Norge skal boxe over sin egen vekklasse,

at vi liksom skal ha større inflytelser enn hva størrelsen vår skulle tilse,

det har nok mye med sakene å gjøre.

Vi er 5 millioner mennesker, det er ikke veldig mange,

det er 20 byer i Kina som er større enn det.

Men vi har masse, masse penger her i landet, og dette store nasjonale selvbildet.

Vi ønsker å være viktige, og så ønsker vi jo alle sammen på personlige plan,

og på nasjonale plan, å være godt likt.

For når du er godt likt, då lytter folk til deg.

Det betyr at vi kan være med på å påvirke verden i den retningen vi vil, selv og med er små, altså boxa over vår egen vekklasse.

Og dette her, at et lite land kan få til store ting uten tenks og jager fly,

det er det som kallas myk makt.

Myk makt er et uttrykk som er skapt på 90-tallet av en statsvite som heter Joseph Ney.

Det han har forsøkt å formidle og som har blitt veldig viktig i statsvetenskap i tiårne som fullt, det er at man kan utovermakte på mange forskjellige måter.

Man kan tvinge folk gjennom militære midler eller økonomiske midler,

eller man kan påvirke folk ved hjelp av andre midler, for eksempel kultur.

USA er det landet i verden med mest myk makt,

og det er fordi USA ikke bare er mektige økonomisk, men militært,

men også fordi de har en kultur som mange andre ønsker å kopiere.

Bare tenk på 50-tallet med James Dean og Rock'n Roll,

og alle ting som gjorde at USA ble så store,

og så mektige det handlet ikke bare om den haremakten.

Og dette begreper myk makt.

Det er det mange andre lander som ønsker å bruke sin mykke makt.

Sørkorja, et eksempel på det, er veldig flinke til å eksportere sin kultur,

og der med utoverstørringen flyttelse,

sælger flere Hyundai og Samsung produkter.

For Norge selv, så handler det om både det å selge norske produkter,

sælge norske innovasjon, selge norsk natur,

men også at Norge ønsker å påvirke andre land,

sånn at man får en verden styrt av demokrati og menneskerhetsprinsipper.

Det skaper de mest av bilveiden som er i Norge's interesse.

Så intrykke en verden ha av Norge?

Det har hatt noen solide optura,

men også noen kraftige nedtura.

Hva er det i dag og vegen framøver noe Kristoffer?

Hva er det folk tenker om oss?

[Transcript] Forklart / Typisk norsk å være krigsprofitør?

Vi kommer jo ikke forbi at Norge til tider vil være kontroversielt. Vi driver fortsatt med olje og gasutvinning, vi jakter fortsatt på disse valne, og plutselig kan det være noen som finner på å brenne en koran eller trykke en karikaturteining av Mohammed, og at det skaper debatt der ute. Men generelt sett er Norge somdømme ganske så bra. Vi havner som regel nære toppen på sånne store globale målinger av hvilke land som er bestebo i, og hvor folk er mest lykkelig. Og det er at både myndigheter, og tror jeg i hvert fall, men generelt er så opptatt av hvordan vi fremstår i utlandet. Det sier jo kanskje også litt om at vi ønsker å fremstå på en positiv måte. Og det i seg selv, det kan jo være et bra trek. Kanskje det skjerper også litt. Du har hørt en par gast fra Aftenbosten. Det var Kristoffer Rønneberg som forklarte Norge's PR-problem i utlandet. Denne episoden er laget av Ollef Egesvik og meg, Anders Weberg. Synesøhåll og julekoltveit har bidrat med lyddesign. Resten av forklart er David Vekone og Jenny Føland. Du har hørt lyd fra nyttårstalen i 1992 på NRK, sangen Alt for Norge som gitt på Sony, og træler den til Netflix-filmen Mrs. Strategy vs. Norway. Du har sett bikkans. Raskiske terrorist i Buge. Sikkerheten og hvordan han kledd denne grønne T-shirtassi når oss med enkle budskap fra krigen i Ukraina. Logomyr Zelenski. Han vinner hjertamores. Hvordan gjør Zelenski det? Og kan det hen at vi lar oss blende og går glipp av del av sanheten? Ny episode av Dyrptikk kjem onsdag fjerde oktober, og du finner den hos Aftenposten eller Podmi.